

אבל מה זה ניהול? ניהול הוא אחד הגורמים המאפיינים קבוצות, השואפות להשיג דבר מה משותף. ניהול מנסה להשפיע על האופן שהאדם היחיד יוצר קשר עם החברים האחרים באותה קבוצה (גניאל, 1990). ההבנה כי ההישגים האנושיים גדלים, כשאנחנו פועלים יחד, מקדמת התארגנות בכל תחומי החיים. גניאל מציע כי ארגונים, בעלי מטרות דומות, אשר משתמשים בכלים דומים להשגתן, צריכים להתבסס על קודים וחוקים דומים. הוא מבחין בין שאיפה ניהולית תלוית אופי הארגון לבין שאיפה ניהולית תלוית התרבות בה מתקיים הארגון. ניהול החזרות בלהקת מחול מקצועית, מתקיים תחת קונטקסט תרבותי רחב ובין לאומי.

עדויות של מנהלי חזרות

נעמי פרלוב, מנהלת חזרות בכירה, כוריאולוגית, מורה מוערכת למחול מודרני ומנהלת אומנותית של מרכז סוזן דלל כיום, משווה את עבודתה למנצח בתזמורת (דורי, 2010). בדיוק כפי שמנצח בתזמורת שולט בכל התפקידים המוזיקאליים המופיעים בפרטיטורה, כך שואפת פרלוב לבסס את שליטתה בתוך קבוצת הרקדנים, איתם היא עובדת. פרלוב מדגישה את חשיבות הקשר ההדוק שלה עם הכוריאוגרף הצרפתי אנז'לין פרלז'וקאז' (Preljocaj). בניית האמון בין הכוריאוגרף לבין מנהל החזרות שלו, מקבל ביטוי חזק ומשמעותי באופן ניהול החזרות. קיימת חשיבות ליצירת דינמיקה חיובית בין הכוריאוגרף, מנהל החזרות והרקדנים (יוזילביץ, 2011). פרלוב רואה את עבודת מנהל החזרות כעבודתו של אמן. כמו כן, היא מספרת על עבודתה עם להקת הבלט של תיאטרון מרינסקי (Mariinsky) בסנט פטרבורג, בה מתקיימת משמעת ברזל והתמסרות כמעט מדבקת לתהליך הלמידה ולביצוע היצירה.

גדלתי בבית אומנותי ויצירתי, סקרני והרפתקני. אימי, בובנאית מצליחה, אישה יצירתית ומלאת עוזו ואבי, איש טוב לב, החזיקו יחד בגישה החינוכית, כי פיתוח היצירתיות מקנה כלים חשובים לפיתוח האישיות והבניית האדם כיצור שלם ומורכב. התחלתי לרקוד בגיל צעיר ועיסוקי במחול מהווה נתח דומיננטי בהווייתי כאדם בוגר. במהלך שש השנים האחרונות עבדתי כמנהלת חזרות וכאסיסטנטית לכוריאוגרף יורם כרמי, בלהקת המחול 'פרסקו'. לפיכך החלטתי לבחון את האופן שעיסוקי במקצוע זה מאפיין ומגדיר את הצדדים השונים בו. עבודתי התקיימה על בסיס יום יומי וכללה הוראת שיעורי טכניקה ללהקה וניהול חזרות. בימי הפועות גם הכנת הלהקה לאורך כל יום העבודה, בתיאטרון. במשך חודש ניהלתי יומן כתיבה רפלקטיבי, הכתיבה התנהלה בזמן הפסקת הצהריים, מייד אחרי העבודה או בשעות הערב, כשתי רפלקציות ביום.

רפלקציה

הרפלקציה, מייצרת חשיבה עמוקה ובחינה רב כיוונית של פעולות (כהן, 2011), מגבירה את המודעות העצמית ומשחיה את הכלים לפתירת בעיות, היא מתניעה תהליך של התבוננות פנימית ומייצרת מרחב שקט לבדיקה עצמית. מתוך כתיבת הרפלקציות, מצאתי קווים מנחים המגדירים את תפקידי בלהקה.

משמעות הפעולה הרפלקטיבית היא התבוננות חוזרת הבוחנת את העשייה. זו פעולה מעגלית, היוצרת התכוונות חדשה (שלסקי, 2006). אומנם הרפלקציה נראית כפעולה סובייקטיבית, בכך שאני, הכותבת, מתייחסת למחשבותיי

הנוכחת הנעדרת

מסע רפלקטיבי לבחינת עבודת מנהלת החזרות

ולפעולותיי, אך למעשה מתקיים כאן תהליך בקרת העצמי. נדרשתי בכתיבה, לצאת מעצמי ולנסות להתבונן מהצד על פעולותיי. הרפלקציה מהווה מעין השהייה שנועדה לאפשר בחינה אנליטית יותר של הפעולה שנעשתה (שם).

נועה רחל רוזנטל

רינה גלוק, רקדנית בעברה, מורה וחוקרת מחול (כהן וגלוק, 1996), מתארת תחושת אחריות רבה כלפי משמעות הכוריאוגרפיה: "האם תפקידי של מנהל החזרות הוא להבליט ולחדד את כוונות היוצר, תוך התחקות אחרי המחשבה שמאחורי היצירה?" היא שואלת. גלוק רואה חשיבות מכרעת, לעובדת היותה רקדנית בעברה. בתחילת עבודה מול רקדן, היא נוהגת לדון בכוונה הקיימת בקטע, מדברת על תחושה שצריכה לעבור בתנועה, אולי רגש, הדאגה העיקרית, על פי גלוק, כמנהלת חזרות היא לתנועה וליצירה.

טריסטאן מסני (Message), בלט מאסטר בלהקת הבלט של אוסטרליה מספר, כי עוד בהיותו רקדן החל ללמד שיעורי בלט ללהקה. הוא סבור כי לתפקיד ניהול החזרות דרושה אישיות המסוגלת לתפקד טוב בסביבה עסוקה ולחוצה. העבודה מול קבוצת רקדנים על חומר תנועתי דורשת העברת מסרים ברורה, רגועה וחיונית. למרות לוח הזמנים הצפוף, הוא מנסה למצוא זמן לבסס תקשורת טובה עם הרקדנים (Sandall, 2017).

ה"גורם הסמוי", כך מגדירה סיוון כהן את מקצוע ניהול החזרות (כהן וגלוק, 1996). כהן, מנהלת כפר המחול בקיבוץ געתון, רקדנית בעברה ומנהלת חזרות בלהקת המחול הקיבוצית, מספרת כי לדידה, זהו אחד התחומים המוצנעים יותר של אומנות המחול. תשומת לב הקהל באולם המופעים, פונה לכל תחומי היצירה הנראים לעין, הכוריאוגרפיה, הביצוע, התאורה, התלבושות, עיצוב הבמה, אך אחד הגורמים הסמויים מן העין, אשר אחראי להתאחדות של כל המרכיבים לכדי יצירה אחת, הוא ניהול החזרות. מכלול הדרישות הרחב, ממנהלת החזרות, שונה מאלה שלהן נדרש הרקדן. עליה להיות בעלת ידע רב וניסיון במקצוע המחול, בעלת רגישות גבוהה בעבודה עם אנשים ובעלת כושר מנהיגות. עליה להיות מודעת

בניתוח ממצאי הרפלקציה בחרתי שתי גישות: ניתוח הוליסטי וניתוח קטגוריאלי (ליבליך, תובל'משיח ווילבר, 2010). בניתוח ההוליסטי, התמקדתי ביחידה השלמה של הטקסט, וניסיתי לאתר מסר משמעותי מתוך הכתוב המאפיין את דרך עבודתי. הבנתי כי הבניית הידע שלי במקצוע והחינוך לעיסוק זה, החל שנים ארוכות קודם. בחרתי לשלב גם גישה של ניתוח תוכן לחלקים, ניתוח קטגוריאלי, המפרק את הטקסט לקטעי תוכן מהותיים, לנושאים שאציג. אספתי נתונים רבים, הצלחתי לחלץ ממצאים ולקבל תיאורים רחבים וסיפוריים של עבודתי. אני מאמינה כי הממצאים המוצגים כאן יכולים להעשיר את ארגו הכלים המקצועי של העוסקים במלאכה.

ניהול

מקצוע ניהול החזרות ותיק כמספר שנות קיומו של הבלט הקלאסי עצמו – כאומנות במה (הקמת האקדמיה למוזיקה בפריז, 1671), אף שהוא זוכה לתיעוד ומחקר מועט. המונח הקיים בעולם הבלט הקלאסי, שמתאים להגדרה של תפקיד מנהל החזרות הוא Ballet Master (מומחה לבלט באנגלית) או Répétiteur (עושה חזרות בצרפתית). תפקידי לקיים חזרות עם הרקדנים על ביצוע התפקידים השונים, של הבלט כולו, בדרך כלל הוא גם אחראי על הוראת שיעורי הבוקר בלהקה (Grant, 1967). פייר בושאן (Beuachamp) היה רקדן צרפתי, בן המאה ה-17 ונחשב לבלט מאסטר הראשון.

נועה רחל רוזנטל מנהלת חזרה בלהקת מחול פרסקו - יורם כרמי, רקדנית: בר כהן, צילום: עמי ליבנה
Noa Rachel Rosenthal directing a rehearsal at Fresco Dance Company, dancer Bar Cohen, photo: Ami Livneh

חינוך קפדני, התבוננות וייעוץ

מתוך הרפלקציות עולים שלושה מאפיינים בולטים המרכיבים את נישתי לתפקיד ולביצוע: (1) חינוך - קפדני; (2) התבוננות - מתווך; (3) ייעוץ - מתווך. לא אחת קורה, כי חלק מהמשימות וחלק מהצרכים מתנגשים ויוצרים קונפליקט. לעיתים נוצר מתח בעבודה מול הכוריאוגרף שקשור בבחירת הדרך להגיע למטרות שהצבנו לעצמינו. הרקדנים מתמודדים עם רגעים בהם אני חייבת להתעלם מהקשיים הרגשיים והפיזיים שלהם ולהמשיך בתנופת העבודה. מול עצמי, ולעיתים לעיני כל הלהקה, יש רגעים בהם אני חשה כי העברתי מסר לא ברור, הן ברמת ניתוח התנועה והן ברמה האנושית, או ששיתני בהנחיה, וחשוב לי לדייק ולתקן.

חינוך קפדני

לדברי שלסקי, מרצה וחוקר בתחום החינוך (2006), המעשה החינוכי מכונן מציאות ומעצב אמונות, לעיתים קיימים בו יחסי כוח סמכותיים - היררכיים, בין הצדדים המשתתפים בו. הרפלקציה יכולה למתן את ההיררכיה שקיימת ולהפוך את היחסים למורכבים, עמוקים ובעיקר דיאלוגיים. לפי קורלנד (2018), הדאגה האכפתית היא תפיסה חינוכית העוזרת לאדם אחר לצמוח, לגדול ולממש את עצמו. היא מבוססת על יכולתו של היחיד להניב בדאגה ובאכפתיות לצורכי הזולת ומאופיינת במחויבות ארוכת טווח ובפעולות שנעשות מתוך אחריות ומחויבות לרווחה ולהעצמה של האחר. על פי נתיב ואופיר, חוקרות גוף, מגדר ואידאולוגיה בחינוך למחול (2016), הפדגוגיה בשיעורי המחול, הוראת גוף בגוף, מקבלת ממדים של אתיקה ומוסר. תנועת הגוף, הכרת הזולת וידיעתו יוצקים משמעות לפעולת ההוראה. פעולה שהיא דיאלוג, שיש בה חוויה גופנית מוסרית של אפשרויות והתקשרות.

להיררכיה הקיימת בסטודיו מול היוצר, שלצידו היא עובדת. נדרשת ממנה יכולת ריכוז, ראייה רחבה וכוללת של כל התמונה ושל הפרטים הרבים שמרכיבים אותה. כמו כן, נדרשת סבלנות רבה, התמדה, מוויקליות, דיוק ובהירות. למרות המתח שלעיתים נוצר בתהליך, ראוי שמנהל החזרות יישאר ענייני וישרה ביטחון ואווירה טובה. כהן מבחינה בין שתי נישות לניהול החזרות. האחת מתמקדת בטכניקה, עם דגש על פתרון של קשיים גופניים ובעיות טכניות, השנייה מתמקדת בקולו הפנימי של הרקדן. שילוב של שני אלה הוא הנכון ביותר. איזון בין הביטוי הגופני והביטוי הרגשי יאפשר ליצירה להגיע לביצועה המיטבי.

מניסיוני בניהול חזרות האדם העיקרי והמשמעותי ביותר מולו אני מתנהלת, ולו אני מחויבת, הוא הכוריאוגרף ומנהלה האומנותי של הלהקה. אני מחויבת לשמור על רצונותיו האומנותיים והניהוליים במהלך שעות עבודתי בסטודיו עם רקדני הלהקה. האמון בינינו צריך להיות חזק, וככל שהכוריאוגרף חש ביטחון בעבודתי, כך הוא מרגיש בטוח להשאיר את הלהקה לעבודה עימי. הסביבה בה אני עובדת היא אנושית ודינמית ומתקיימות בה עשרות התרחשויות קטנות במקביל, שדורשות את התייחסותי, לעיתים באופן מיידי. במהלך יום העבודה מתעוררות שאלות רבות, ביצוע תפקידי אינו משנה סדורה. אין לי פרוטוקול ברור של מהלכים שעלי לבצע, אך יש מטרה שאני שואפת להגיע אליה - להביא את רקדני הלהקה לביצוע משוכלל ועוצמתי של היצירות שעליהם לבצע.

אני שווה זמן רב עם הרקדנים בסטודיו. במהלך שיעורי הטכניקה, בתחילת יום החזרות, אני מנסה להקדיש רגע מהשיעור לכל אחד מהרקדנים, ובכך לעורר אצלם חשיבה גבוהה ורפלקטיבית על האופן כשהם ניגשים לתנועה, לטכניקה, לתיקון.

לימדתי היום שיעור בלט, ניסיתי להדגיש את תשומת הלב שחשוב לתת לזרועות. לדרך שהזרועות עושות במרחב ביחס לנוף וביחס לחלל. חשוב לי שהרקדנים יניבו לרעיונות תנועתיים ולנישיות טכניות שאני דורשת מהם. בזמן השיעור אני יכולה להכניס מידע פיזי שיעזור להם לבצע טוב יותר את הרפרטואר. אני מרגישה שאני מדברת עם כל רקדן בצורה שונה, אני מנסה להגיע לכל אדם באופן המיטבי לו. אני מנסה לפצח את המפתחות של כל אחד. יש כאלה שצריכים יותר הכוונה, ויש שפחות.

כאשר אנו עובדים על שכלול הביצוע של יצירות קיימות, כאשר רקדנים חדשים צריכים ללמוד יצירות שקיימות ברפרטואר וכאשר משחזרים יצירות ישנות, ברצוני להעשיר את האופן בו גופם של הרקדנים מביין תנועה ומבטא אותה. אני שואפת לשכלל את הדרך בה הם מקבלים שליטה על גופם. אני רוצה לעזור להם לפתח הבנה פיזית עמוקה של ביצוע היצירה המחולית, אותה הם צריכים לרקוד במופע.

ביקשתי מהרקדנים לדייק בדגשים התנועתיים, ללמוד לשיר יחד עם הגוף. שלא אשמע קקופוניה, אלא קול גופני אחד. הרצון להגיע למצוינות, למיצוי, הוא מאוד חזק וגדול. אני מנסה להכניס דגשים שיעזרו להעמיק את התנועה, הרקדנים מרוכזים וקשובים. חשוב שהלהקה תנשום יחד, תתחבר לאנרגיה אחת, תדע באופן עמוק את התנועה, ברמת הנשימה, הביט המוזיקאלי, עומק המשקל שעובר, מרקם התנועה – אם שמן או רזה, כבד או קל, דחוס או דליל, רטוב או יבש. דימויים בהם אני משתמשת במהלך עבודתי מול מבצע יחיד בסולו, או מול שניים בדואט, אבל גם בקבוצה. אני מנסה להבהיר להם את רמת האחריות הנדרשת מפרפורמר על הבמה. דיוק, שליטה, מעוף, איבוד שליטה, ביטוי פיזי ורגשי נדיר שמהדהד למרחק.

אני שואפת להקנות לרקדנים כלים מנטליים להתמודד עם העומס הפיזי בו גופם נתון, וכן שיבניו לעומק את האחריות שיש להם כלפי היוצר, היצירה ואף כלפי עצמם. עולם המחול האומנותי הוא תובעני ודורשני. אמות המידה בהם נבחנת להקת מחול מקצועית הן גבוהות ולא מתפשרות. קהל רוכשי הכרטיסים, מבקרי האומנות וחברי המיליה המחולי, קולגות למקצוע, מנהלי תיאטרות ומורים למחול, למעשה כל האנשים שעשייתם נושקת לעולם המחול, מתבוננים בעשייה האומנותית באלף עיניים, לעיתים מפרגנות, אך כמובן ביקורתיות מאוד. לעיתים האידיאל האסטטי הקיים באומנות המחול מכתוב חוקים נוקשים שיש לעמוד בהם. הדרישה להצטיין, לשאוף לגילויים המביאים צמיחה, התפתחות ושכלול, עומדת לפנינו תמיד, כמטרה בעשייה המקצועית. התחרותיות, שקיימת כמעט בכל מישור של מקצוע המחול, מייצרת דחיפות ולחץ, תחושת תנופה וחופש, מנוע משמעותי ורב כוח ולפעמים גם קשיים, תסכולים וסערות.

הרקדנים כמו חמר. הם צריכים להתמסר, לוותר על הנוחות, על האגו, על האנרגיה שלהם ועל האורגניות שלהם ולהטמיע גוף אחר. הם צריכים לדבר את השפה הגופנית של היוצר, את הביטוי הכי אינטימי ופנימי שלו, את הבחירה שלו, את המעגלים ואת הפינות. הרקדנים צעירים, מסעם אך החל. אני מנסה להגיע אליהם גם בכדי לשנות אותם אך גם כדי לחזק אותם בדרך, בחיפושם ובכישרון הייחודי של כל אחד מהם. כבר בתהליך הזה, אני חשה חוסר דיוקים. הרקדנים מפרשים את התנועה בצורה אינדיבידואלית. תפקידי הוא לאחד אותם, אבל לא לסרס את אישיותם ואומנותם.

בעבודתי עם יורם כרמי, כחלק מדרישתו ושאיפתו לשכלול ומצוינות, עליי להשחזר לעיתים את כלי הקפדנות והדקדקנות. אני דורשת מהרקדנים, ריכוז בעבודת החזרות, עמידה בזמנים, יעילות בניצול הזמן המועט שעומד לרשותנו, סוטאליות והתמסרות בעשייה האומנותית.

יש ומתגנבת לתמה הניהולית הקפדנית גם הקטנוניות. אז, אני הופכת להיות מנהלת שנוטה לנדנד יותר מדי, לחזור על אמירות שנראות חשובות בעיניי, לבוא אל הרקדנים בטענות ובדרישות. יכול להיות שאסטרטגיה זו גובה מחיר המשפיע על האווירה הנעימה בסטודיו. לעיתים דרישותיי יוצרות נסיגה זמנית באופן התקשורת שלי עם הרקדנים ובאופן שהם ניגשים לביצוע היצירה. לעיתים קורה שנתקלים במהמורות ובקשיים, אך לומדים להתגבר עליהם. תהליך זה של התעמתות עם קושי, התעקשות לשנות הרגלי עבודה טכניים פיזיים וחתירה לשיפור והעמקה, לוקחים חלק משמעותי בעבודתי.

אני נותנת שתי דקות לחזור עצמאית על התנועה ואז לוקחת את המושכות ומתחילה לספור קצב ברור, כדי שכולם יעבדו יחד. עשינו פעמיים, כלומר הם עשו, ואני ספרתי. הרגשתי שהרקדנים לא איתי, נזפתי בהם ונהיה מתח. כשקורה כזה דבר אני מנסה לעבור הלאה די במהירות. הריקוד חזק מהכל, האנרגיה התפורה.

התבוננות

ההתבוננות בנשימה היא אמצעי לתרגול מודעות נכונה. היא יכולה לסייע לנו לחקור את מה שאיננו יודעים על עצמנו ולהעלות לתודעה את מה שהיה ספון ברובד הבלתי מודע. פיתוח המודעות לרגע הנוכחי מאפשר ריכוז נכון, והדבר אינו פשוט. מודעות רצופה היא חמקמקה, ומושגת אך ורק על ידי תרגול לשינוי הרגלי פיזור הנפש (הארט, 1994). התבוננות ביצירת אמנות היא תהליך יצירתי. המרכיבים שפעלו על האמן, כאשר יצר את היצירה, מהדהדים בצופה. בבוא להתבונן ביצירה ולתת לה להשפיע עליו, הוא נדרש להביט בה באורח מסוים, שונה מאוד מדברים אחרים בעולם הסובב אותנו. הצופה נדרש לפתוח ערוץ מנטאלי מסוים (שליטא, 2013).

רבות נכתב בזכות הלמידה השקטה, הבוחנת. אחד התחומים המשמעותיים בעבודתי הוא ההתבוננות. הצורך להפנים סיקוונסים תנועתיים ותמות תיאטראליות, רעיון מופשט או נרטיב דרמטי קוהרנטי, תוך בחינה שקטה של המתרחש. אני יושבת ומתבוננת כאשר יורם עובד עם הלהקה בסטודיו, כאשר הוא נותן דרוך ליצירה לבבוע מתוכו, כאשר הוא מלמד את הרקדנים קטע תנועתי חדש, או מנסה לחלץ איכויות תנועתיים נוספות מתוך קטע קיים.

אחרי הראן יורם ניסה "לשחק" עם איזה קטע ולשנות אותו. הוא מנסה תמיד להתבונן על קטעים כמשהו פלסטי שאפשר לשנות. זה מכניס פוקוס אחר, זריקת אנרגיה, עניין, מאוד טוב לראות, מאוד משמח. עוד מרקם נחשף ביצירה כשהוא משתף את המחשבות והדימויים שלו.

אני מביטה במהלך העבודה, מתבוננת כאשר יוצרים – אורחים, מגיעים ליצור כוריאוגרפיה ללהקה. בוחנת את הרקדנים כאשר אני מלמדת שיעור טכניקה בבוקר, והם עסוקים בביצוע התרגילים שנתתי. יושבת וצופה, בדרך כלל יחד עם יורם, בהרצות של קטעים נפרדים ובהרצות של יצירות שלמות, בפרונטציות לפני קהל צעיר בסטודיו, בזמן ימי מחול.

הרקדנים נתנו קטע יפה ומרוכז. פרפורמנס טוב, עם נוכחות חזקה ותחושת קבוצה טובה. הקהל הצעיר ישב מרותק והיה מאוד מרגש לראות את זה. יורם היה מרוצה.

לעיתים קשה לי לשמור על שקט. הערה כזו או אחרת תקפוץ לפי ותיאמר בחלל החדר, גם אם אין זה הזמן או המקום הנכונים. לעיתים סבלנותי קצרה לחכות עד תום המהלכים ואני רוצה לשפר ולהדגיש, לחדד, להוסיף ולעזור. אחד הקשיים בביצוע עבודתי עולה כאשר המאפיין המתבונן, השקט, המכיל, נחלש מול מאפיין ניהולי אחר ואני לא מצליחה לאזן בין הקולות המעצבים את דרך המלך להשגת מטרוטיי. אני ממשיכה לנסות לחזק את האיכות הזו, בעת שהותי בסטודיו במחיצת היוצרים והרקדנים.

היום הגיעה יצירת אורחת, עדי סלנט, פעם ראשונה זה מלא מסתורין. אני מגששת, רוב הזמן שקטה ומתבוננת וחלק מהזמן מנסה לתת את התרומה הקטנה שלי.

נועה רחל רוזנטל מנהלת חזרה בלהקת מחול - יורם כרמי, רקדנים: בר כהן, תומר ברקו, מתן קפלן, צילום: עמי ליבנה
 Noa Rachel Rosenthal directing a rehearsal at Fresco Dance Company, dancers: Bar Cohen, Tom Barko, Matn Kaplan, photo: Ami Livneh

לתהליך ארוך ועמוק, שהמקום שלנו כאן, נותן אופציה לחקור וללמוד המון על המקצוע, על דרך ועל התמדה.

האומנים המופיעים, הרקדנים, נזקקים אף הם לאזון קשבת, לייעוץ רחב, שיכול להתפרס על פני תחומי חיים רבים, לתמיכה מוראלית ורגשית, להכוונה. לא אחת אני מפעילה מיני אנטנות בכדי לחוש את הצורך הנובע מצד קבוצת הרקדנים מחד גיסא, ומצד היוצר מאידך גיסא.

הכוריאוגרפים, שמתארחים בלהקה לתקופה קצרה, מקבלים את תשומת הלב להם נזקקים. אני מנסה להיות קשובה ולהבין את צרכיהם בעת עבודתם בסטודיו וגם בזמנים אחרים, אולי בערב, לפני יום עבודה, או סתם בסוף יום חזרות, כאשר נחוץ להם תהליך של שיתוף והתייעצות.

בזמן החזרה אייל דדון ואני, נכנסים לפעמים לתיאום מחשבתי על הקצב ועל איכות התנועה. זה כיף ונעים לחוש שיתוף בכוונה, בנישה. הוא כמוזן שולט בתהליך ואני מנסה להבין מה הוא רוצה, מה נחוץ.

נראה כי התמה הניהולית של ייעוץ ותיווך היא החשובה ביותר. מנהלת החזרות, היא חבל הקושר את שלושת הגורמים העיקריים המתקיימים בסטודיו זה לצד זה. היוצר, היצירה והרקדנים. אני מלווה את ההתרחשות בזמנים של הופעות, למשל, בעוד זוג עיניים, בעוד נקודת מבט, בהיכרות עמוקה עם התהליך, ללא הסערה הרגשית וחבלי הלידה שיכולים להתלוות לתהליך היצירה.

זה זמן לספוג ממנה הרבה מידע, כי תכף היא תלך, ואני אשאר עם הלהקה ועם התנועה של היוצרת. אני מתבוננת בה ורואה עוצמה בתנועה. התפקיד שלי הוא לאפשר לרקדן לבטא הכי טוב את היצירה שנתקמת בנפש היוצר.

ייעוץ ותיווך

לקראת מופע, אתה ממשמע וממסטר את עצמך בכל הנוגע לאחזקת הנוף, לתזונה ולאיוון נפשי. התוכנית היא להיות בתוך הלך רוח של התכוונות, במתח פנימי של ריכוז והתפנות. כשמגיע הזמן להתחיל במופע, משום מה אתה לא מוכן. למרות חודשים של הכנות, כשהמופע מתחיל אתה מתקשה להיות ברגע, לזרום איתו, כאילו הגיע במפתיע. להיות אמן מופע זו משימה חוצת גבולות. אתה מתחכך במעבר ממצייאות לכאילו, יוצא ובא בין מציאות לבין הדימוי שלה. יש משהו מתעתע בפעולת חצייה גבולות, המעמד שלך הוא אקסטרטוריאלי (עפרת, 2012).

האומן היוצר, הכוריאוגרף, כפי שאני רואה אותו, לאורך שנות עבודתי לצידו, מתעמת בדרכו עם לידת היש מהאין. הוא נדרש לבטא אמת רגשית, להיות נאמן לעצמו. להישאר אותנטי, קשוב ומרוכז לרחשי ליבו. לעיתים הוא צריך לשאוב השראה ממקור חיצוני. הוא נזקק לאחר קשוב ועירני לצרכים – שיכולים לעלות – במסע היצירתי שהוא עובר. חשוב שיוכל לשתף בקשיים ובהצלחות, ברצונות ובחידות הלא פתורות.

עבדנו בצורה אינטנסיבית ומהירה, הרגשתי שיוורם נותן מקום לתיקונים ולתוספות שאני נותנת. היה טוב לעבוד יחד. יורם סיפר כי הוא מעוניין במחויבות ובהתמסרות

כהן אירית, "רפלקציה? רפלקציה, רפלקציה!". הדרכה במבט חוקר בעריכת אסתר יונג ורות זוזובסקי. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, 2011, עמ' 219-237.

כהן סיוון, גלוק רינה, "ניהול חזרות - תפקידו של מנהל חזרות בלהקות מחול", רבעון מחול בישראל 9, נובמבר 1996, עמ' 10-13.

ליבליך עמיה, תובל - משיח רבקה, זילבר תמר, "בין השלם לחלקיו ובין תוכן לצורה". נתונים במחקר האיכותני בעריכת לאה קסן ומיכל נבוקרומר. באר שבע: אוניברסיטת בן גוריון, 2010, עמ' 21-42.

נתיב יעל, אופיר הודל, "פרדוקס כוחו של הגוף הרוקד ועובד בשוליים". בתוך סדקים של חירות: גוף, מגדר ואידיאולוגיה בחינוך לריקוד בישראל בעריכת נעמה צפרוני. רעננה: הקיבוץ המאוחד, 2016, עמ' 344-349.

עפרת הדס, בתוך מציאות רבה מיד: על אמנות המופע. רעננה: הקיבוץ המאוחד, 2012.

פרלוב נעמי, "ראיון עם הכוריאוגרף הצרפתי אנזילין פרזילוקאזי". רבעון מחול בישראל בעריכת נירא מנור ורות אשל, 12, חורף 1998, עמ' 12.

קורלנד חנה, "מנהיגות חינוכית מובילת אקלים של דאגה אכפתית בבית הספר - חקר מקרה". רגשות בהוראה ובניהול בית ספר בעריכת זיהר אופפלסקה. רעננה: מכון מופ"ת, 2018, עמ' 219-253.

שליטא רחל, דיאלוג עם אומנות הדרכה דיאלוגית לאומנות בת זמננו, רעננה: הוצאת מופ"ת, 2013.

שלסקי שמחה, "מחקר פעולה כמחקר רפלקסיבי". מחקר פעולה: הלכה ומעשה - זיקות פילוסופיות ומתודולוגיות בין מחקר פעולה לבין פרדיגמת המחקר האיכותי בעריכת דלית לוי. רעננה: הוצאת מופ"ת, 2006, עמ' 33-53.

"Choreology." In *Encyclopaedia Britannica online*, retrieved on 20.03.20 <https://www.britannica.com/art/choreology>

Grant, Grant. *Technical and manual dictionary of classical ballet*. New York: Dover, 1967.

Guest, Ivor. *The Paris Opera Ballet*. Dance Book, Alton, 2006.

Sandall, Emma. "On Being a Ballet Master." *Dance Australia*, September 2017. <http://www.danceaustralia.com.au/expertise/on-being-a-ballet-master>.

נועה רחל רוזנטל, בעלת תואר B.Ed. במחול ממכללת סמינר הקיבוצים. החלה את לימודי הבלט אצל המורות רחל כפרי, חוה בקל וליאורה אקסלרוד. בנעוריה למדה בתיכון ליד האקדמיה למוזיקה ולמחול ע"ש רובין בירושלים, שם פגשה את המורים אלכסנדר ליפשיץ, חנה יפה, מירי יעבץ, צבי גוטהיינר וגיי אונגן. הייתה רקדנית באנסמבל בת שבע בלהקת "גלילי דאנס", בהולנד שם עבדה לצד איציק גלילי שהשפיע רבות על התפתחותה. היא הופיעה ביצירות מאת אוהד נהרין, דניאל עורלו, דאג ורון, ענבל פינטו, נעה דר, סהר עזימי, דפי אלטבב, שלומית פונדמינסקי ויוצרים עצמאיים נוספים. עבדה כמנהלת חזרות בלהקת המחול 'פרסקו' - יורם כרמי וקאסיסטנטית ליוצרים נוספים. ברצוני להודות ליורם כרמי, על שפתח בפניי את ביתו היצירתי ונתן לי מקום להעמיק בעבודתי ובחיפושיו אחר קולי בעולם המחול וליעל מירו על הליווי התומך והסקרנות.

מנהלת החזרות צריכה להבין את היוצר ואת רצונותיו התנועתיים. להכיר לעומק את מורכבות הקומפוזיציה, שהוא בונה. לרדת לסוף דעתו וטעמו, לגבי האיכות התנועתית שהוא רוצה לחלץ מהרקדנים המבצעים - מגוון צבעי הקשת שאיתם בחר לעבוד ולהנכיח דרכם את יצירתו בעולם. כמנהלת חזרות עליי להעביר את החומר לרקדנים, לתווך, בעזרת הידע שצברתי לאורך השנים את אשר אני יודעת על היצירה ועל רצון היוצר. לנסות לפצח קושי בו נתקל רקדן זה או אחר, בדרך להגשמת חלומה האומנותי של הכוריאוגרף. עליי לקדם את תהליך הלמידה, בכך שאני יוצקת עוד ידע לתהליך, בין שזהו לימוד של יצירה קיימת, או בין שזהו תהליך של נביעת היצירה החדשה מתוך מוחו הקודח של היוצר בפעולתו.

הרקדנים משתדלים מאוד. חלקם מצליחים לפענח את הדיאגראמי (DNA של התנועה), חלקם לא ממש. אני מנסה לכוון בעדינות מהצד. הדינמיקה עם היוצרת אינה מוחלטת. לא שוחחנו לפני כן על מה היא מעדיפה שיקרה בסטודיו מבחינת התרומה שלי.

אני נמצאת בסטודיו, לכל אורך שעות עבודת הלהקה, וכמובן גם במהלך הופעות, אני בתיאטרון. תפקידי כמתווכת של רעיונות, מחשבות ורצונות ממשיך כל העת. הדיאלוג סביב שפת התנועה, נימי תנועה דקים ולצידם יצירות שלמות שנוצרו עבור הלהקה, כמעט לעולם לא מפסיק. לכל אחת מסגנונות הניהול שהצנתי כאן מצטרפת גם המתווכת. המידע העובר בין שלושת הגורמים - יוצר, יצירה ורקדנים, הוא רב מאוד, וכל היבט שלו חשוב ומשמעותי להתפתחות. כל הזמן ישנה חתירה להשתפר וכל רגע הוא אפשרות לעוד.

סיכום

אני מקווה שהידע שהצנתי כאן ישרת אחרים העוסקים בתחום ויאיר צדדים שהיו סמויים לחלק מחבריי למקצוע.

הסטודיו תוסס, האווירה מרוכזת, האוויר מלא נשימות רקדנים, זיעה. כר היצירה נועש, נביעת היצירה פתוחה, צריך לתת מקום לחיפוש להתרחש, ללא ידוע להתגלות בהדרגה, בזמן שלו. יש דקות שהשכינה שורה בהן, מן התקבצות של גורמים תנועתיים ואנגרטיים, קשב גבוה וגוף מתמסר, החושים פעורים, כינוס של אלמנטים שמאפשר לפלא להתגלות, זה מצליח לחיות ולנבוע, כן, היצירה מתחילה לספר סיפור שהוא מעבר לסך מרכיביה.

מקורות

גיאיל חיים, "מחשבה מנהלית אינטגרטיבית ופתרון בעיות". מחשבה בעריכת גדעון אורון. אוניברסיטת תל-אביב: הוצאת רמות, 1990, עמ' 7-9.

דורי רוני, "נעמי פרלוב ואופיר דגן מכינים את הדור הבא של רקדני המחול", הארץ, מוסף גלריה, 13.04.2010, <https://www.haaretz.co.il/gallery/1.3313708>

הארט ויליאם, האומנות לחיות, תל-אביב: זמורה, ביתן, 1994.

יודלביץ מירב, "מחפשת את רסקולניקוב בכל רקדן", ידיעות אחרונות: Ynet, נידלה 24.03.2011, <https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4046887,00.html>